

ADVOKÁTNÍ KANCELÁŘ

Mgr. Ludovít Pavla

Tento článek byl poprvé publikován v časopise Právní rádce, č. 12, v roce 2006

Právní povaha úkonů spojených s valnou hromadou

JUDr. Petr Čech, LL.M. ; Mgr. Ludovít Pavla

Vzdor více než patnáctileté účinnosti obchodního zákoníku a poměrně bohaté judikatuře v této oblasti se praxe dosud potýká s řadou nejasností ohledně právní kvalifikace projevů vůle směřujících ke svolání valné hromady, k hlasování na ní a obsažených v usneseních, jež valná hromada přijme.

Řešení uvedených nejasností má zásadní význam při hledání odpovědi na otázku, do jaké míry je možné vztáhnout na pozvánku na valnou hromadu či oznámení o ní, na hlasování na valné hromadě, ale i na usnesení valné hromady obecná ustanovení, která dopadají na právní úkony, jako je např. právní úprava jednání jménem společnosti, neplatnosti, resp. částečné neplatnosti, určitosti a srozumitelnosti, podmínek (odkládacích i rozvazovacích), časových určení atd.

Na počátku devadesátých let minulého století nezbylo, než uvedené záležitosti považovat za sporné a ve stavu značné právní nejistoty vyčkávat, jaký doktrinální názor převáží, respektive jak se k problému postaví soudy. Po více než patnácti letech aplikace obchodního zákoníku je situace odlišná. Lví podíl na tom má Nejvyšší soud ČR, který odstranil mnohé z nastíněných nejasností. Řešení několika dílčích problémů sice dosud nenabídl, ze závěrů a zásad, jež prozatím vyslovil, lze nicméně vystopovat zřetelný směr nastoupeného judikatorního vývoje a na jeho základě usuzovat, jak by se mohla judikatura dále vyvíjet, nedojde-li k zásadnějším koncepčním odklonům či zvrátům.

Cílem tohoto příspěvku je seznámit čtenáře Právního rádce s aktuálním stavem judikatury na tomto poli a alespoň v hrubých obrysech nastínit možnosti dalšího vývoje právního nahlížení na tuto problematiku.

VÝVOJ NÁZORŮ NA PRÁVNÍ POVAHU USNESENÍ VALNÉ HROMADY

Patrně nejvíce rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR se pojí k právní kvalifikaci usnesení valné hromady. Důvodem je bezpočet řízení o neplatnost takových usnesení, s nimiž se soudy v minulých letech musely vypořádat. Právě v této oblasti je judikatura Nejvyššího soudu ČR také nejdůslednější, pokud jde o zvolenou judikatorní koncepci, tudíž i nejsnáze predikovatelná, co se týče budoucího vývoje.

Závěry ohledně této otázky by dokonce mohly pomoci řešit problémy s právním posouzením dalších projevů vůle s vazbou na valnou hromadu, které jsou předmětem této stati. Je proto logické zahájit pojednání právě analýzou právní povahy usnesení valné hromady.

USNESENÍ VALNÉ HROMADY NENÍ PRÁVNÍM ÚKONEM

Jak Nejvyšší soud ČR zdůraznil již v rozhodnutí ze dne 17. prosince 1997, sp. zn. 1 Odon 88/97, valná hromada není orgánem způsobilým činit jménem akciové společnosti právní úkony. Na valné hromadě se pouze utváří vůle společnosti ohledně záležitostí společnosti spadajících do působnosti valné hromady. Na základě tohoto závěru Nejvyšší soud ČR vyslovil v tomtéž rozhodnutí kategorické stanovisko, podle něhož usnesení valné hromady nelze považovat za právní úkon. Tím vytyčil směr následující rozhodovací praxe a prakticky uzavřel další odborné diskuse na toto téma.

Obavy Nejvyššího soudu ČR z posouzení usnesení valné hromady jako právního úkonu tkvěly zejména v nežádoucích důsledcích případného průlomu do zvláštního režimu neplatnosti, o nějž se mnozí navrhovatelé v devadesátých letech pokoušeli. Kdyby se prosadil výklad přiznávající usnesení valné hromady povahu právního úkonu, otevřel by se prostor pro aplikaci § 39 občanského zákoníku a tím i soudní přezkum platnosti takového usnesení mimo rámec zvláštního řízení podle § 131 a § 183 obchodního zákoníku, resp. rejstříkového řízení. Tomu se Nejvyšší soud ČR snažil usilovně čelit, jak plyne např. z jeho rozhodnutí ze dne 13. ledna 1999, sp. zn. 1 Odon 101/97, a od 1. ledna 2001 koneckonců i z výslovné dikce § 131 odst. 8 obchodního zákoníku.

Takto lze uzavřít, že není-li usnesení valné hromady, které nezakládá skutečnosti zapisující se do obchodního rejstříku, včas napadeno postupem podle § 131, resp. § 183 obchodního zákoníku, jsou jeho případné vady, pro něž by jinak mohlo být prohlášeno neplatným, navždy zhojeny. To platí i v případě, že usnesení nebylo přijato v předepsané

formě (např. notářského zápisu). Mimo popsany rámec tak soud nemá možnost přezkoumávat, zda je usnesení valné hromady platné či nikoliv. Shledá-li v jiném řízení, že usnesení bylo přijato vadně či že postrádá předepsané náležitosti, musí z něj jako z platného vycházet. Výjimku připustil Nejvyšší soud ČR pouze u tzv. nicotných usnesení, jimiž valná hromada překročila meze své působnosti. Další výjimkou jsou usnesení tzv. neúčinná (např. ta, o nichž pojednává poslední věta ustanovení § 131 odst. 8 obchodního zákoníku) a usnesení tzv. zdánlivá.¹

PŘESTO SE ANALOGICKY POUŽIJE ÚPRAVA PRÁVNÍCH ÚKONŮ

Pouze s uvedeným závěrem ale nebylo možné dlouhodobě vystačit. Dříve či později musela vyvstat otázka, nakolik lze na usnesení valné hromady alespoň cestou analogie vztáhnout ostatní obecná ustanovení dopadající na právní úkony.

Je třeba přivítat, že Nejvyšší soud ČR v tomto ohledu osvědčil mimořádnou flexibilitu. Jakkoliv se v roce 1997 ustálil na výkladu, podle něhož usnesení valné hromady není právním úkonem, tento závěr mu nebrání v tom, aby na usnesení valné hromady postupně aplikoval jednotlivá ustanovení občanského zákoníku, která se týkají právních úkonů, i když tak ve světle původního závěru může činit jen cestou analogie k právní úpravě právních úkonů.

... O ČÁSTEČNÉ NEPLATNOSTI

Popsaný přístup se prosadil dokonce v citlivé oblasti neplatnosti usnesení valné hromady, aniž tím však došlo k průlomů ve výše deklarované zásadě, podle níž na usnesení valné hromady v žádném případě nelze použít právní úpravu neplatnosti právního úkonu. V rozhodnutí ze dne 27. dubna 2005, sp. zn. 29 Odo 701/2004, Nejvyšší soud ČR vztáhl na usnesení členské schůze družstva analogicky alespoň § 41 občanského zákoníku o částečné neplatnosti právních úkonů. Jak soud uvedl v odůvodnění rozhodnutí: "*...Z ustálené judikatury Nejvyššího soudu vyplývá, že nic nebrání tomu, aby - pokud se důvod neplatnosti týká jen části usnesení členské schůze - soud vyslovil neplatnost jen části tohoto usnesení...*" Rozhodnutí sice spadá do oblasti družstevního práva, jeho závěry jsou nicméně přenositelné také do právní úpravy kapitálových obchodních společností, tj. na valnou hromadu akciové společnosti či společnosti s ručením omezeným. Již proto, že je vyslovil

---

¹ V podrobnostech k problematice neplatnosti/nicotnosti/zdánlivosti/neúčinnosti usnesení valné hromady viz Dědič, J., Čech, P., Obchodní zákoník. Komentář, 3. díl., 2. vydání, Polygon, Praha 2007, t. č. v tisku, výklad k § 183.

senát Nejvyššího soudu ČR č. 29, jehož hlavní náplní je právě rozhodování záležitostí týkajících se práva obchodních společností.

Pro soudy (ale i případné navrhovatele či odpůrce v takových řízeních) lze z citovaného usnesení dovodit závěr, ze kterého vyplývá, že dopadá-li důvod neplatnosti pouze na část usnesení valné hromady a může-li zbytek usnesení obstát bez této části, může soud prohlásit neplatným pouze dotčenou část usnesení. Taková situace může nastat, jak tomu bylo i v judikovaném případě, např. rozhodne-li valná hromada jediným usnesením o změně několika ustanovení společenské smlouvy či stanov, pouze u některého z dotčených ustanovení se však obsah usnesení dostane do rozporu s právním předpisem.

... O URČITOSTI A SROZUMITELNOSTI

Stejný přístup se projevil také v dalších dílčích otázkách. V rozhodnutí ze dne 5. srpna 2003, sp. zn. 29 Odo 1013/2002, Nejvyšší soud ČR dovodil, že na usnesení valné hromady je třeba analogicky použít požadavek určitosti a srozumitelnosti, který občanský zákoník klade na právní úkony (§ 37 odst. 1). V odůvodnění rozhodnutí k tomu Nejvyšší soud ČR uzavřel: *"...Obchodní zákoník nestanoví náležitosti rozhodnutí valné hromady o rozdělení zisku. Není však pochyb o tom, že rozhodnutí valné hromady o rozdělení zisku mezi akcionáře musí být formulováno jasně, srozumitelně a jednoznačně tak, aby z něj bylo možno dovodit, jaká dividenda přísluší ke každé akcií společnosti a aby se akcionář případně mohl výplaty takové dividendy domoci..."*

Sankcí za nedostatečnou určitost či srozumitelnost usnesení valné hromady je v každém případě neplatnost takového usnesení, resp. možnost soudu tuto neplatnost ke včas podanému návrhu prohlásit. Nad rámec citovaného rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR však bude třeba dovodit, že i když neurčité či nesrozumitelné usnesení valné hromady nebude včas soudně napadeno postupem podle § 131, resp. § 183 obchodního zákoníku, popř. přezkoumáno v rámci rejstříkového řízení, a jeho neurčitost či nesrozumitelnost nebude možno odstranit ani interpretací (viz níže), usnesení z povahy věci nezaloží zamýšlené právní účinky, neboť nebude objektivně seznatelné, o jaké účinky by se mělo jednat. Potom zřejmě nezbude, než i je zařadit do kategorie neúčinných usnesení, jak o nich byla učiněna zmínka výše. Co do důsledku se tento stav blíží absolutní neplatnosti právního úkonu, aniž jej tak ovšem můžeme kvalifikovat.

... O INTERPRETACI

V poslední době dokonce Nejvyšší soud ČR judikoval závěr, podle nějž usnesení valné hromady obsahuje projev vůle, a to projev vůle společnosti. V odůvodnění rozhodnutí ze 14. prosince 2005, sp. zn. 29 Odo 258/2005, Nejvyšší soud ČR doslova uvedl: "*...Stejně jako u každého jiného projevu vůle, je i u projevu vůle společnosti vyjádřeného v usnesení valné hromady třeba vycházet nikoli z označení takového projevu, ale z jeho obsahu...*"

Tím Nejvyšší soud ČR potvrdil, že interpretace tohoto projevu vůle se (analogicky) řídí právní úpravou aplikovatelnou na výklad právních úkonů. Předmětem řízení v daném případě bylo usnesení, které valná hromada označila jako rozhodnutí o změně společenské smlouvy v části upravující, kdo jsou (první) jednatelé společnosti (rozhodnutí dokonce bylo přijato k tomu potřebnou většinou a v předepsané formě notářského zápisu), Nejvyšší soud ČR je však v souladu s jeho obsahem a vůlí společníků překvalifikoval jako usnesení o odvolání a jmenování jednatelů společnosti s ručením omezeným. Doslova k tomu uvedl: "*Bude-li ... z usnesení, kterým valná hromada společnosti s ručením omezeným rozhodla o změně společenské smlouvy, možno dovodit, že z něj vyplývá změna v osobách jednatelů, není žádného důvodu pro závěr, že takovým usnesením ke změně jednatelů nedošlo jen proto, že usnesení bylo označeno jako usnesení o změně společenské smlouvy...*"

Stejně by bylo možno argumentovat ve prospěch použití dalších interpretačních zásad (např. zásady přednosti vůle před jejím projevem, je-li tato vůle nebo musela-li být známa adresátovi takového projevu atd.). Jelikož usnesení valné hromady obsahuje projev vůle v oblasti obchodního práva, je třeba vycházet zejména z dikce § 266 obchodního zákoníku.

... O PŘÍPUSTNOSTI PODMÍNEK A ČASOVÝCH URČENÍ

Skutečnost, že Nejvyšší soud ČR ve výše uvedených případech připustil analogickou aplikaci obecných ustanovení o právních úkonech na usnesení valné hromady, má z koncepčního hlediska důležitý význam pro řešení situací, jimiž se sice Nejvyšší soud ČR dosud nezabýval, vzhledem k nastolené judikatorní linii lze však očekávat, že k nim zaujme podobný postoj.

Vedle těch ustanovení, jejichž použití dovodil sám Nejvyšší soud ČR, lze např. předpokládat, že valná hromada může analogicky k § 36 občanského zákoníku přijmout rozhodnutí, jehož účinnost bude podmíněna splněním odkládací či rozvazovací podmínky.

Obchodní zákoník ostatně nepřímě předvídá, že účinky usnesení valné hromady budou vázány na splnění určité podmínky (viz např. úpravu podmíněného zvýšení základního kapitálu).

K témuž závěru v poslední době dospěla německá judikatura. Spolkový soudní dvůr v závěru roku 2005 potvrdil, že usnesení valné hromady o jmenování jednatele lze vázat na rozvazovací podmínku. Stanoví-li akt jmenování, že funkce jednatele zaniká, jestliže jednatel od určitého okamžiku nedává společnosti k dispozici veškerou svou pracovní sílu, pozbývá jednatel automaticky funkce, pokud ke stanovenému okamžiku daný předpoklad nenaplní, např. proto, že se mimo to věnuje ještě další činnosti.

Usnesením valné hromady společnosti W. ze dne 25. března 1994 byl J. N. jmenován jednatelem. Usnesení obsahovalo mj. klauzuli: "*Pokud jednatel J. N. nebude od 31. 12. 1996 dávat společnosti k dispozici veškerou svou pracovní sílu, zaniká jeho funkce jednatele společnosti; potud je jeho jmenování jednatelem časově omezeno.*" Důvodem pro přijetí takové klauzule byla okolnost, že J. N. byl v době jmenování současně jednatelem jiné společnosti s ručením omezeným. Snahou společníků společnosti W. bylo umožnit J. N., aby nemusel výkon funkce u jiné společnosti ukončovat náhle, a tím aby tuto společnost nepoškodil. Smlouva o výkonu funkce proto předvídala, že konkurující funkci bude jednatel v omezené míře vykonávat až do 31. prosince 1996. Ve skutečnosti J. N. obě funkce fakticky zastával až do roku 2003. Žalobci (druhý jednatel společnosti W. i společnost sama) se před soudem domáhali určení, že v důsledku naplnění předmětné rozvazovací podmínky automaticky zanikla J. N. funkce jednatele ve společnosti W. Soud jejich návrhu vyhověl.²

Stejně tak obchodní zákoník předpokládá, že valná hromada odloží účinnost svého usnesení k pozdějšímu okamžiku. Viz např. § 173 odst. 2 obchodního zákoníku, které výslovně připouští, aby usnesení valné hromady stanovilo jiný okamžik účinnosti změny stanov, již toto usnesení zakládá, než je okamžik, kdy valná hromada takové usnesení přijala.

PŘÁVNÍ ÚKON SPOLEČNÍKŮ "NA VALNÉ HROMADĚ"

Pro úplnost je nutné zmínit, že jakkoliv z rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze 17. prosince 1997, sp. zn. 1 Odon 88/97, plyne, že: "*...Usnesení valné hromady ... nemůže být ani právním úkonem akcionářů, neboť usnesení nepřijímají akcionáři jako fyzické či právnické osoby, ale přijímá je valná hromada, tedy orgán společnosti...*", tento závěr nevylučuje, aby

---

² V podrobnostech viz Čech, P., K přípustnosti rozvazovací podmínky při jmenování jednatele do funkce v německém a v českém právu, *Jurisprudence*, 4/2006, str. 48 až 50.

společníci (akcionáři) přítomní na valné hromadě učinili právní úkon (byť nikoliv ve formě usnesení valné hromady), např. uzavřeli dohodu, ve které se vůči společnosti zavážou k určitému plnění, jehož se poté společnost bude moci domáhat, aniž bude stranou takové dohody.

Viz průlomové rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. července 2005, sp. zn. 29 Odo 892/2004: "*...dohoda společníků ... obsažená ve dvou listinách a zápisu z valné hromady ... je dostatečně určitá ... podmínkou platnosti dohody, kterou se účastník zavázal poskytnout plnění ve prospěch třetí osoby (zde společnosti, pozn. aut.), není, aby tato osoba převzala vůči žalobci nějaké povinnosti...*"

PROBLÉM "PROJEVU VŮLE" V USNESENÍ VALNÉ HROMADY

Z doktrinálního hlediska je třeba upozornit, že kvalifikace usnesení valné hromady jako "*projev vůle společnosti*", jak Nejvyšší soud ČR formuloval v citovaném rozhodnutí ze dne 14. prosince 2005, sp. zn. 29 Odo 258/2005, již může vyvolávat pochybnost, zda se Nejvyšší soud ČR přece jen postupně neodchyluje od původního stanoviska o tom, že usnesení valné hromady není právním úkonem, tím spíše, aplikuje-li na usnesení valné hromady postupně jednotlivá obecná ustanovení o právních úkonech, včetně úpravy částečné neplatnosti.

Podle § 34 odst. 1 občanského zákoníku je totiž právní úkon vymezen právě jako *projev vůle* směřující zejména ke vzniku, změně nebo zániku práv nebo povinností, které právní předpisy s takovým projevem spojují.

Je-li usnesení valné hromady projevem vůle společnosti, potom může být problematické zdůvodnit, proč takový projev vůle nemá povahu právního úkonu, když jsou naplněny i ostatní předpoklady definice v § 34 odst. 1 občanského zákoníku.

Lze uvést hned několik příkladů usnesení valné hromady, která bezprostředně zakládají, popř. ruší či mění práva a povinnosti. Tak např. jmenuje-li valná hromada člena představenstva či dozorčí rady, likvidátora, ale i prokuristu, zakládá práva a povinnosti, a to také navenek, ve vztahu ke třetím osobám, jež dosud žádný vztah ke společnosti neměly. Viz jen soubor práv a povinností, který ve vztahu ke společnosti vzniká osobě jmenované členem orgánu, likvidátorem či prokuristou. Stejně tak, rozhodne-li valná hromada o výši odměny takového člena orgánu či likvidátora, popř. pokud tuto částku později zvýší či sníží. Obdobně, rozhodne-li valná hromada o výplatě dividendy. Z takového usnesení valné hromady plyne akcionářům bezprostředně právo na výplatu dividendy, jež lze od tohoto okamžiku také převádět na třetí osoby (§ 178 odst. 12 obchodního zákoníku). Podobně, změní-li valná

hromada stanovy akciové společnosti, pokud zákon k účinnosti takové změny nevyžaduje zápis do obchodního rejstříku, atd.

Není bez zajímavosti, že všechna z uvedených usnesení valné hromady, na něž Nejvyšší soud ČR analogicky vztáhl ustanovení platná pro právní úkony, spadala do této kategorie. Rozhodnutí sp. zn. 29 Odo 701/2004 (částečná neplatnost) se týkalo usnesení, kterým valná hromada změnila stanovy, rozhodnutí sp. zn. 29 Odo 1013/2002 (určitost, srozumitelnost) dopadalo na usnesení, jímž valná hromada rozhodla o výplatě dividendy, a předmětem rozhodnutí sp. zn. 29 Odo 258/2005 (projev vůle, interpretace) bylo usnesení valné hromady o jmenování, resp. odvolání jednatelů společnosti s ručením omezeným.

Přesto se zdá, že Nejvyšší soud ČR nezamýšlel dojít v posledně citovaném rozhodnutí tak daleko. Ostatně již v rozhodnutí z roku 1997 deklaroval, že usnesením valné hromady se tvoří vůle společnosti. Je jen logické, že valná hromada tuto vůli musí projevit, aby byla navenek (i kdyby se mělo jednat o další orgány společnosti) zřejmá a seznatelná. Lze souhlasit s tím, že adresátem projevu vůle obsaženého v usnesení valné hromady zůstává zpravidla samotná společnost, respektive ostatní její orgány, jež usnesení zavazuje, popř. společníci, kterým z takového usnesení bezprostředně vznikají, ale také případně zanikají práva či se mění obsah těchto práv (rozhodnutí o výplatě dividendy, resp. o změně stanov či společenské smlouvy atd.).

Lze tedy souhlasit s Nejvyšším soudem ČR, že valná hromada zásadně postrádá příslušnost k tomu, aby činila právní úkony jménem společnosti, jak Nejvyšší soud ČR zdůraznil v rozhodnutí sp. zn. 1 Odon 88/97, jakkoliv i zde existují výjimky.

SROVNÁNÍ SE ZAHRANIČÍM

Pro ilustraci lze uvést, že např. ani německá právní věda a judikatura neměla dlouho jasno v právní povaze usnesení valné hromady. Rovněž v německém právním prostředí tak bylo možné zaznamenat různé koncepce.

V zásadě se však ustálil názor, že usnesení valné hromady právním úkonem je, leč *sui generis*. Povaze právního úkonu dle vyslovených stanovisek nebrání, že usnesení valné hromady se zpravidla obrací dovnitř společnosti. Také tato část jeho působení má svůj základ ve smlouvě a může (jakkoliv uvnitř společnosti) zakládat, měnit či ukončovat právní vztahy (např. vztahy mezi společníky, resp. mezi společníky na jedné straně a společností na straně druhé). Důvod, proč s usnesením valné hromady nakládat jako s právním úkonem *sui generis*, spočívá právě ve zvlátnostech právního režimu usnesení valné hromady oproti běžným

právním úkonům, např. ve specifické úpravě neplatnosti takového usnesení.³Tyto zvláštnosti jsou přítom v německém právu, co do podstaty, obdobné jako v české úpravě (viz odlišnou konstrukci neplatnosti aj.).

PRÁVNÍ POVAHA SVOLÁNÍ VALNÉ HROMADY

Právní kvalifikace projevu vůle, jímž dochází ke svolání valné hromady, má zásadní význam z hlediska vymezení okruhu náležitostí pozvánky na valnou hromadu či oznámení o jejím konání, z hlediska případné neplatnosti těchto projevů, ale také identifikace osob oprávněných je učinit.

V praxi se vyskytují nejasnosti zejména v otázce,

- zda je nutné, aby pozvánka na valnou hromadu či oznámení o jejím konání obsahovaly podpis osoby oprávněné jednat jménem společnosti, resp. zda v případě, kdy jménem společnosti musí jednat společně více jednatelů či členů představenstva, postačí, aby pozvánku na valnou hromadu či oznámení o jejím konání podepsal pouze jeden z nich,
- zda je možné, aby oprávněné osoby (jednatel, člen představenstva) k takovému svolání zmocnily třetí osobu,
- zda je přípustné dovolávat se (absolutní) neplatnosti pozvánky na valnou hromadu či oznámení o jejím konání, neobsahuje-li předepsané náležitosti či trpí-li jinými vadami,
- do jaké míry musí být pozvánka na valnou hromadu či oznámení o jejím konání určitá a srozumitelná.

NEJEDNOTNÁ JUDIKATURA

Je třeba přiznat, že otázku právní kvalifikace svolání valné hromady dosud Nejvyšší soud ČR neřešil jednotně.

V rozhodnutí ze dne 30. dubna 1997, sp. zn. 1 Odo 2/97, nejprve uzavřel, že svolání valné hromady nelze považovat za jednání společnosti ve vztahu ke třetím osobám, není proto přípustné k rozhodnutí o takovém svolání udělit plnou moc. Tentýž závěr potvrdil v rozhodnutí ze dne 29. listopadu 2005, sp. zn. 29 Odo 1061/2004. V rozhodnutí ze dne 25. září 2001, sp. zn. 29 Odo 155/2001, nicméně dospěl k názoru opačnému, a to, že pozvánka na valnou hromadu je právním úkonem společnosti vůči společníkům, je tedy podrobena stejným

---

³ V podrobnostech viz např. Hüffer, U., Aktiengesetz 2. vydání, C. H. Beck, München 1995, str. 552 a násl.

pravidlům jako kterýkoliv jiný právní úkon, zejména pokud jde o požadavek určitosti a srozumitelnosti.

SVOLÁNÍ VALNÉ HROMADY VŠAK PATRNĚ NENÍ PRÁVNÍ ÚKON

Do budoucna je tedy třeba počítat s tím, že otázku bude muset dořešit velký senát Nejvyššího soudu ČR (č. 35), popř. že záležitost bude předmětem stanoviska obchodního kolegia.

S vysokou mírou pravděpodobnosti lze nicméně očekávat, že se Nejvyšší soud ČR nakonec shodne na interpretaci, podle níž svolání valné hromady není právním úkonem. Závěr o tom, že pozvánka na valnou hromadu právním úkonem je, představuje ojedinělé vybočení z jinak ucelené řady rozhodnutí, ve kterých Nejvyšší soud ČR zaujal opačný názor.

Přitom kvůli požadavku na určitost a srozumitelnost ještě není třeba pozvánku na valnou hromadu prohlašovat právním úkonem, jak Nejvyšší soud ČR učinil v citovaném "vybočujícím" rozhodnutí ze dne 25. září 2001, sp. zn. 29 Odo 155/2001. Lze připomenout, že ani usnesení valné hromady Nejvyšší soud ČR nepokládá za právní úkon, přesto na ně vztáhl požadavek určitosti a srozumitelnosti, a to cestou analogie. Není důvodu se od tohoto přístupu odchýlit ani v případě pozvánky na valnou hromadu, resp. oznámení o jejím konání. Pro závěr, že svolání valné hromady nemá povahu právního úkonu, svědčí ostatně řada věcných důvodů. V akciové společnosti lze odkázat např. na § 184 odst. 3 obchodního zákoníku, podle něhož valnou hromadu akciové společnosti svolává představenstvo. To však nemá vlastní způsobilost k právním úkonům. Kdyby svolání valné hromady mělo mít povahu právního úkonu, muselo by se jednat o právní úkon společnosti, případně jednotlivých členů představenstva, což ale odporuje citované dikci zákona.

SOUDNÍ PŘEZKUM POZVÁNKY NA VALNOU HROMADU

Především je ale třeba namítnout, že kdyby pozvánka na valnou hromadu či oznámení o jejím konání byly právním úkonem, měly by vady takové pozvánky či oznámení za následek neplatnost podle obecných ustanovení o právních úkonech, zejména § 39 občanského zákoníku. Tím by se otevřel prostor pro jejich samostatný soudní přezkum, což by snížilo míru právní jistoty ve vztazích uvnitř společnosti, ale také by odporovalo zásadě, podle níž může soud do vnitřních záležitostí akciové společnosti ingerovat jen v případech, kdy tak stanoví zákon.

Tuto zásadu Nejvyšší soud ČR dovedl v rozhodnutí z 29. 6. 2005, sp. zn. 29 Odo 442/2004. Sám ostatně v rozhodnutí z 26. června 2002, sp. zn. 29 Odo 694/2001, vady pozvánky na valnou hromadu či oznámení o jejím konání výslovně vyloučil z možnosti samostatného soudního přezkumu mimo rámec řízení o vyslovení neplatnosti usnesení přijatých na jednání valné hromady svolaném na jejich základě. Doslova k tomu uvedl: "*...Z ustálené judikatury Nejvyššího soudu vyplývá, že platnost usnesení valné hromady, a tedy i podmínky jeho platnosti (když řádné svolání valné hromady je jednou z takových podmínek), lze posuzovat pouze k žalobě na neplatnost takového usnesení anebo v rejstříkovém řízení o zápisu skutečnosti založené usnesením do obchodního rejstříku...*"

FAKTICKÁ REALIZACE SVOLÁNÍ VALNÉ HROMADY

S tím souvisí otázka, kdo a jakým způsobem může přikročit k distribuci pozvánky na valnou hromadu, respektive oznámení o jejím konání. Zde je třeba důsledně odlišovat mezi osobou, respektive orgánem oprávněným přijmout rozhodnutí o svolání valné hromady, tj. formovat vůli směřující k takovému svolání, a tím, kdo tuto vůli učiní formálně pro společníky či akcionáře zřejmou tím, že je obešle pozvánkou či uveřejní oznámení o jejím konání.

Není pochyb o tom, že rozhodnutí o svolání valné hromady může přijmout pouze orgán k tomu oprávněný, tj. jednatel, případně představenstvo. Usnese-li se např. představenstvo na tom, že svolá valnou hromadu, analogicky k judikatuře týkající se usnesení valné hromady bude třeba uzavřít, že takové rozhodnutí právním úkonem není. Je jen logické, že jednatel ani představenstvo nemohou na třetí osobu delegovat působnost přijmout takové rozhodnutí, respektive jí k tomu udělit plnou moc. Tento závěr potvrdil Nejvyšší soud ČR v rozhodnutích ze dne 30. dubna 1997, sp. zn. 1 Odo 2/97, a ze dne 29. listopadu 2005, sp. zn. 29 Odo 1061/2004.

Tím méně ovšem bude možné spatřovat právní úkon ve vlastní realizaci takového rozhodnutí, tj. v zaslání pozvánky na valnou hromadu či oznámení o jejím konání. Již proto ne, že samotným zasláním pozvánky či oznámení nedochází ke vzniku, změně či zániku práv, aby se mohlo jednat o právní úkon ve smyslu § 34 odst. 1 občanského zákoníku. Není proto na místě uvažovat o tom, že taková pozvánka či oznámení by měly být podepsány osobami oprávněnými jednat jménem společnosti. Lpění na vlastnoručním podpisu pozvánky či oznámení osobami oprávněnými jednat jménem společnosti by bylo bezúčelné. Takový podpis by sám o sobě nezvýšil právní jistotu akcionářů o tom, že valná hromada byla řádně

svolána. S ohledem na předepsané formy publicity oznámení o konání valné hromady by se ostatně mohlo často jednat nanejvýš o mechanické otisky podpisů, nikoliv vlastnoruční podpis. Ani kdyby pozvánku na valnou hromadu či oznámení o jejím konání vlastnoručně podepsal člen představenstva oprávněný jednat jménem společnosti, nezaručovalo by to, že o jejím svolání rozhodlo představenstvo, tj. že valná hromada byla řádně svolána.

Formálně-právně ostatně valnou hromadu nesvolává společnost, aby bylo třeba trvat na dodržení způsobů jednání jménem společnosti; činí tak její statutární orgán, případně jiná k tomu oprávněná osoba (např. minoritní akcionář podle § 181 odst. 3 obchodního zákoníku). Rozhodne-li tak představenstvo akciové společnosti o svolání valné hromady, může rozhodnutí realizovat kterýkoliv člen představenstva, anebo může představenstvo pověřit faktickým výkonem tohoto rozhodnutí třetí osobu (např. tajemníka společnosti, generálního ředitele atd.). Není tedy nezbytné, aby pozvánku na valnou hromadu či oznámení o jejím konání rozeslali společně nejméně dva členové představenstva (či dokonce více členů), byť takový způsob jednání jménem společnosti jinak předepisují stanovy té které společnosti.

Z požadavku určitosti (viz výše) lze nanejvýš dovodit nutnost, aby z pozvánky na valnou hromadu či z oznámení o jejím konání bylo zřejmé, kdo valnou hromadu svolává (zda tak činí představenstvo, dozorčí rada, jednotliví členové těchto orgánů za podmínek uvedených v § 184 odst. 3 obchodního zákoníku či minoritní akcionář oprávněný k tomu soudem podle § 181 odst. 3 obchodního zákoníku). Povinnost identifikovat svolavatele ovšem nelze ztotožňovat s požadavkem na podpis osoby oprávněné jednat jménem společnosti, která jen vykonává rozhodnutí o tom, že valná hromada bude svolána. Tím spíše, že z hlediska určení svolavatele není právně významná dokonce ani informace o tom, kdo takové rozhodnutí realizuje. Relevantní a informačně hodnotný je pouze údaj o orgánu či osobě, které je přijaly.

SVOLÁNÍ VALNÉ HROMADY OSOBOU, JEJÍŽ FUNKCE ZANIKLA

K prakticky velmi důležitým závěrům, které rovněž potvrzují zásadu, podle níž na svolání valné hromady nelze nahlížet jako na právní úkon, dospěl Nejvyšší soud ČR v rozhodnutí ze dne 22. srpna 2006, sp. zn. 29 Odo 1023/2005. Ačkoliv předmětem řízení nebyla kapitálová společnost, nýbrž Česko-čínská obchodní komora, zapsaná do obchodního rejstříku, závěry rozhodnutí jsou přenositelné do práva obchodních společností mj. proto, že v odůvodnění rozhodnutí Nejvyšší soud ČR analogicky vyšel právě z ustanovení upravujících svolání valné hromady společnosti s ručením omezeným a akciové společnosti.

Navrhovatelka se v daném případě ocitla v situaci, v níž zanikla funkce všem členům představenstva, formálně tedy nebylo nikoho, kdo by mohl být jen rozhodnout o tom, že bude svolána členská schůze. Nakonec tak učinil jeden z bývalých členů představenstva, aniž by ovšem postupoval ve shodě s ostatními bývalými kolegy. Dovolatelé namítali, že postup svolavatele byl neoprávněný, členská schůze proto nebyla řádně svolána.

Nejvyšší soud ČR nicméně uzavřel, že v situaci, kdy zaniklo funkční období všem členům představenstva komory, byl ke svolání mimořádné členské schůze oprávněn bez dalších předpokladů kterýkoliv z bývalých členů. Nejvyšší soud ČR k tomu doslova uvedl: *"...je třeba dovést, že oprávnění svolat členskou schůzi má i bývalý člen představenstva, když nikdo jiný, kdo by ji mohl svolat, k dispozici není... Za situace, kdy členové žádost o svolání členské schůze nepodají a zákon ani stanovy navrhovatelky řešení stavu, který nastal, nenabízejí, je třeba aplikovat analogicky ustanovení § 129 odst. 2, poslední věty, a rovněž ustanovení § 184 odst. 3 obč. zák., ze kterých plyne, že členskou schůzi může svolat kterýkoli člen navrhovatelky anebo kterýkoli (bývalý) člen představenstva..."*

PRÁVNÍ POVAHA HLASOVÁNÍ NA VALNÉ HROMADĚ

Podobně jako předchozí dvě otázky vyřešil Nejvyšší soud ČR rovněž problém, nakolik lze právní úkon spatřovat v účasti, resp. v hlasování společníka (akcionáře) na valné hromadě.

V rozhodnutí ze dne 27. listopadu 2002, sp. zn. 29 Odo 215/2002, Nejvyšší soud ČR uzavřel, že *"...Plná moc k zastupování akcionáře na valné hromadě není plnou mocí k uskutečnění právního úkonu za zmocnitele ve smyslu § 31 odst. 1 ObčZ, ale je speciální plnou mocí, opravňující zmocněnce k zastupování na valné hromadě konkrétní společnosti..."*

Z toho plyne řada důležitých závěrů. Některé z nich Nejvyšší soud ČR vyslovil v tomtéž rozhodnutí: *"Pro zastupování akcionáře na valné hromadě nepřichází v úvahu, aby za něj hlasovalo více zástupců ... Pro zastupování na valné hromadě nelze využít obecné (generální) plné moci udělené akcionářem zmocněnci. Speciální plnou moc udělenou pro zastupování na valné hromadě nelze využít k jinému účelu, než právě k takovému zastupování ... Společnou plnou moc nelze k zastupování na valné hromadě využít..."*

To jsou významné odchylky od režimu právního úkonu, jež mají také zásadní význam v praxi. Společníka (akcionáře) na valné hromadě tak např. nemůže zastupovat jeho advokát, byť mu společník (akcionář) udělil plnou moc ke všem právním úkonům jménem společníka (akcionáře), ledaže plná moc výslovně zahrnuje také zastupování společníka (akcionáře) na valné hromadě té které společnosti a opravňuje k výkonu práv společníka (akcionáře) na této

valné hromadě, zejména k hlasování. Totéž platí o prokuristovi společníka (akcionáře), o vedoucím jeho dotčené organizační složky zapsané do obchodního rejstříku atd. Nesnáze vznikají rovněž ve vztahu k reprezentantům společníků (akcionářů) - obchodních společností, které mohou jednat pou-ze prostřednictvím společného jednání dvou osob (např. jednatelů, členů představenstva atd.).

PARALELNÍ PŘÍTOMNOST SPOLEČNÍKA I JEHO ZÁSTUPCE NA VALNÉ HROMADĚ

V té souvislosti není bez zajímavosti a praktické relevance, jakým způsobem Nejvyšší soud ČR vyřešil otázku paralelní přítomnosti společníka (akcionáře) a současně jeho zástupce na valné hromadě.

V rozhodnutí ze dne 27. dubna 2005, sp. zn. 29 Odo 701/2004, Nejvyšší soud ČR uzavřel, že: *"...je účelem institutu zastoupení zajistit členu družstva, který se nemůže zúčastnit členské schůze, možnost podílet se na jejím rozhodování prostřednictvím zástupce. Na takové zastoupení dává obchodní zákoník členu družstva právo. Jestliže je člen družstva přítomen na členské schůzi osobně, není zapotřebí, aby byl současně zastoupen v uvedeném slova smyslu. Účelem současné přítomnosti člena družstva a jeho zástupce proto nepochybně není zajistit členovi účast na členské schůzi, ale zástupce je přítomen za jiným účelem. Pak ale nelze dovodit právo člena na takové „zastupování“ ze zákona a záleží pouze na členské schůzi, resp. na ostatních členech družstva, zda s přítomností zástupce člena, t. j. nečlena družstva, jehož přítomnost zákon neupravuje, na členské schůzi souhlasí..."*

Jakkoliv toto rozhodnutí spadá do oblasti družstevního práva, jeho závěry jsou přenositelné také do právní úpravy kapitálových obchodních společností. Také v tomto případě se jedná o rozhodnutí senátu č. 29, jehož role v rozhodování záležitostí týkajících se práva obchodních společností je nezastupitelná.

VYNUITELNOST DOHODY SPOLEČNÍKŮ O HLASOVÁNÍ NA VALNÉ HROMADĚ

S dalšími problémy se Nejvyšší soud ČR bude nucen vypořádat v budoucnu. Nemá-li hlasování na valné hromadě povahu právního úkonu, může např. vzniknout otázka, jakými formami lze na společníkovi (akcionáři) vynutit splnění povinnosti hlasovat na valné hromadě určitým způsobem, k němuž se zavázal ostatním společníkům (akcionářům), je-li dohoda o tom platná (tj. neodporuje-li § 186d obchodního zákoníku). V německém právním prostředí,

ktelé hlasování na valné hromadě považuje za právní úkon, např. existuje shoda v tom, že lze žalovat, aby soud nahradil vůli povinné strany. Je ale možné v tuzemsku spatřovat v hlasování na valné hromadě alespoň projev vůle společníka (akcionáře), odepřel-li Nejvyšší soud ČR takovému hlasování charakter právního úkonu? Paralelně k závěrům Nejvyššího soudu ČR, které se týkají usnesení valné hromady, to nelze vyloučit. Prozatím Nejvyšší soud ČR pro oblast českého práva alespoň připustil, že hlasuje-li společník na valné hromadě v rozporu s takovou dohodou, je možné na jeho hlasování nahlížet jako na odporující dobrým mravům, k takovým hlasům proto není třeba přihlížet. To by mohlo být důvodem neplatnosti usnesení valné hromady, pro něž společník hlasoval.

Zásadní význam má v uvedeném směru rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. září 2003, sp. zn. 29 Odo 102/2003. Jak plyne z odůvodnění tohoto rozhodnutí, Vrchní soud v Praze, proti jehož rozsudku dovolání směřovalo, doslova uvedl: "*...Důvodem neplatnosti napadaného usnesení by mohl být výkon hlasovacího práva v rozporu s dobrými mravy (§ 3 obč. zák.). Pokud by totiž soud shledal výkon hlasovacích práv druhého žalovaného při přijímání napadaného usnesení v rozporu s dobrými mravy, nebylo by k jeho hlasování možno přihlížet a pro přijetí usnesení by nebyla dosažena potřebná většina hlasů společníků...*" Nejvyšší soud ČR se s touto právní kvalifikací ztotožnil: "*Závěry odvolacího soudu ohledně neplatnosti napadaného usnesení shledal dovolací soud správnými. Z toho, že druhý žalovaný hlasoval na valné hromadě ... v rozporu se smlouvou o převodu obchodního podílu ..., by ... případně bylo možno usoudit na rozpor s dobrými mravy při hlasování na valné hromadě této ... společnosti...*"

ROVNĚŽ ANALOGICKÉ POUŽITÍ ÚPRAVY PRÁVNÍCH ÚKONŮ?

Citované rozhodnutí naznačuje, že Nejvyšší soud ČR se také ve vztahu k hlasování na valné hromadě nejspíš vydá cestou, jakou před tím vytyčil ve vztahu k usnesení valné hromady. Hlasování na valné hromadě sice formálně odepře povahu právního úkonu, analogicky na ně však vztáhne většinu ustanovení, která dopadají na právní úkony. Aniž to Nejvyšší soud ČR výslovně uvedl, v podstatě dovodil, že výkon hlasovacího práva na valné hromadě, který se přičítá dobrým mravům, je analogicky k § 39 občanského zákoníku neplatný. Podobný náznak se objevuje také např. v rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 10. května 2006, sp. zn. 29 Odo 1168/2005. Nejvyšší soud ČR v něm uzavřel, že: "*...Jde-li však o posouzení platnosti usnesení valné hromady, musel by být ... zneužívající buď způsob svolání*

valné hromady, nebo hlasování na valné hromadě anebo obsah usnesení, jehož platnost se posuzuje..."

Ve světle citovaných závěrů se přímo nabízí řešení situací, ve kterých bude společník (akcionář) na valné hromadě hlasovat v omylu vycházejícím ze skutečnosti, jež je pro hlasování rozhodující, pokud tento omyl vyvolá jednatel či představenstvo, případně jiný orgán společnosti, nebo o něm tyto orgány musely vědět (analogická aplikace § 49a občanského zákoníku). Obdobně, bude-li společník (akcionář) k hlasování na valné hromadě nucen, nebude-li z jeho hlasování dostatečně zřejmé, zda hlasuje pro, proti či se zdržuje hlasování, apod.

Naznačená analýza dovoluje učinit závěr, že otázka právní kvalifikace svolání valné hromady, hlasování na valné hromadě či usnesení valné hromady je (až na výjimky) spíše akademická. Praktické dopady této kvalifikace se omezují na několik dílčích závěrů (jako je např. zvláštní režim neplatnosti a soudního přezkumu, specifická povaha zastoupení atd.).

Ve zbytku je možné uzavřít, že ačkoliv judikatura Nejvyššího soudu ČR všem třem typům jednání odepřela povahu právního úkonu, výsledek se příliš neliší od situace, v níž by dospěla k opačným závěrům. Důvodem je obšírná (a dle našeho názoru spravedlivá a věcně opodstatněná) analogická aplikace ustanovení o právních úkonech, jejímž důsledkem je faktické přiblížení tuzemské právní úpravy těm jurisdikcím, které se ve vztahu k týmž právním skutečnostem postavily na koncepci právního úkonu, byť *sui generis*, s přihlédnutím k výše uvedeným odchýlkám od klasických právních úkonů.